

Nigel Atkins - nummer to fra højre - var på stedet, hvor hans far, Brian Atkins, nødlandede med et brændende RAF-fly.

Brian Atkins - bombeskytte på RAF-flyet, der nødlandede ved Bonderup den 11. december 1943.

RAF-fly skudt ned over Bonderup

ÅRS DAG: 11. december var det 70 år siden, at et RAF-fly med blandt andre SOE's faldskærmschef i Danmark, Flemming B. Muus, blev skudt ned over Bonderup og St. Merløse. Muus skulle til Danmark for at trimme modstandsbevægelsen til den ventede, allierede invasion. Han blev reddet af modige mennesker på Tølløse-egnen.

Af Jørgen Juul

ST. MERLØSE: Natten til den 11. december 1943 fløj en Halifax-maskine fra det britiske luftvåben ind over Danmark. Om bord var der 12 containere med sprængstof og håndvåben til den danske modstandsbevægelse. Lasten skulle kastes ud øst for Tissø. Om bord var også Flemming B. Muus. Han var dansker, men major i den britiske hær - og han var SOE's Faldskærmschef i Danmark. Han havde været i England i efteråret og først på vinteren i '43 og dér været med i arbejdet med de planer, der skulle trimme den danske modstandsbevægelse, så den kunne hjælpe til under den allierede invasion, man ventede.

Først ganske kort tid for Halifaxen lettede fra Tølløsebasen i England fik den britiske besætning besked på, at de skulle have Muus med til Danmark.

Flemming B. Muus skulle være landet

med faldskærm ved Gyldenløves Høj mellem Kirke Hvalsø og Jystrup.

Opdaget af tysk jager

Kort før klokken 2 blev RAF-flyet opdaget af en tysk natjager og beskudt. Halifaxens højre vinge blev pløjet op af maskingeværild, den ene motor brød i brand, den anden satte ud. Besætningen - og vel i særdeleshed kaptajnen Peter Barter - kæmpede for at få flyet nogenlunde sikkert ned.

Det landede på en frossen pløjemark ved Bonderupgård i nærheden af St. Merløse. Lykkeligvis gik plovfurterne i den rigtige retning, som besætningen senere sagde.

Flyet standsede kort før en mergelgrav. Besætningen reddede sig ud af den brændende Halifax og delte sig i to grupper. Den ene søgte mod nordvest og Tuse, den anden mod nordøst og Roskilde. Gruppen, der flygtede mod nordvest blev med hjælp fra modige lokale hjulpet og reddet til Sverige, mens

Halifax-besætningen: De fire øverste er fra venstre Ralph Briggs, Brian Atkins, Bill Howell og Sydney Smith, i nederste række ses fra venstre Joe Fry, Peter Barter og Nick Anderson.

gruppen, der tog flugten mod øst, blev angivet og kom i tysk krigsfangenskab.

På cykel til Sorø

Flemming B. Muus var ikke med i nogen af grupperne. Efter styrtet flygtede han mod Bonderupgård, men blev skræmt af en gøende hund. Han løb over den tilfrosne mose mod Vanløse Huse og blev gemt hos Frederik Jensen, der sammen med sin kone og søn havde set luftkampen. Muus sov på høløftet natten over. Han købte Frederik Jensens søns cykel, kørte til Sorø og kom med toget til København. Han var reddet.

Onsdag den 11. december var det altså 70 år siden, at Halifax-flyet blev skudt ned og landede på marken ved Bonderup. I den anledning mødtes to englændere og en gruppe danskere på den smalle Bonderup Allé. Englænderne var Nigel Atkins og hans søn, Jens Marc. Nigel Atkins far - og altså Jean Marcs farfar - Brian Atkins, var et af besætningsmedlemmerne på Halifaxen. Han var bombeskytte på flyet. De øvrige, der var med på Bonderup Allé, var folk, hvis familier havde været med til at hjælpe den britiske flybesætning i 1943, repræsentanter for Holbæk Museum samt Jan Christensen fra Næstved, der er ved at skrive en bog om en anden nedskydning af et RAF-fly på Sjæl-

Vanddunk på museum

NØDLANDING: Jørgen Fredslund i Skimmede har mange gode, gamle ting. Forleden forærede han Holbæk Museum en vanddunk. Den var en del af udstyret om bord på RAF-flyet, der blev skudt ned ved Bonderup i 1943.

SKIMMEDE: Få dage før jul fik Holbæk Museum overdraget en vanddunk. Ikke en hvilken som helst vanddunk, men en dunk, der havde været en del af besætningens såkaldte »escape kit« på det RAF-fly, der brændende landede på en frossen pløjemark ved Bonderup en decembernat i 1943. Til »flugt-udstyret« hørte også blandt andet mini-kompas, chokolade, plaster, tændstikker og tyggegummi.

Vanddunken tilhørte oprindelig RAF-flyets pilot, løjtnant Peter Barter. Han forærede den til en af de personer, der reddede ham fra tyskerne for nu 70 år siden. Det var Svend Aage Frederiksen fra Møllegården i Marup, der sammen med Bent Olsen overraskede Peter Barter. De kom trækkende med deres cykler på vej til et møde i Tølløse Præstegård. Men de havde hørt rygter om fly-nedskydningen, og de hjalp den gruppe af englændere - med Peter Barter i spidsen - som de mødte.

I første omgang blev englænderne hjulpet ind i en kostald på Møllegården. Det var dér, Barter forærede vanddunken til Svend Aage Frederiksen.

Svend Aage Frederiksen og Bent Olsen fik flyver-gruppen videre til Wilhelm Krügermeier, der var sprogkyndig. Han boede ikke så langt der fra, og han tog englænderne med sig hjem og satte sig senere i forbindelse med greve Scheel på Ryegaard. Krügermeier skaffede tøj til den ene af englænderne, Scheel til de to øvrige i gruppen.

Gruppen nåede til Sverige.

Omkring 1980 forærede Svend Aage Frederiksen vanddunken til sin nevø, Jørgen Fredslund i Skimmede.

- Han så, at jeg viste interesse for den, og så forærede han mig den, fortæller Jørgen Fredslund.

Vanddunken har ligget i Skimmede lige siden.

- Nu synes jeg, at flere skal have glæde af den, siger Fredslund. Derfor får Holbæk Museum den.

- Den vanddunk er vi meget glade for, fortæller Karen Munk-Nielsen, daglig leder på museet. Dunken er lavet af gummi, og en konservator skal kigge på den. Den skal registreres i samlingen, og så vil den blive udstillet sammen med andre effekter fra besættelses-tiden, blandt andet det dæk, vi har fra flyet ved Bonderup.

På Holbæk Museum - med Nigel Atkins og daglig leder Karen Munk-Nielsen. Foto: Jørgen Juul

Holbæk Museum har en række effekter fra besættelsen, blandt andet dækket her. Det stammer fra flyet, der nødlandede ved Bonderup.

Jørgen Fredslund med vanddunken, der nu flytter fra Skimmede til Holbæk Museum. Foto: Jørgen Juul

land. Den skete ved Allindemagle i august 1944. Med til Bonderup Allé havde de fotografier og landkort, så de kunne se nøjagtigt hvor det var Brian Atkins og de øvrige i besætningen nødlandede.

Fotografier til museet

Efter mødet ved Bonderup fortsatte selskabet til Holbæk Museum, hvor snakken om operationen i decemberdagene 1943 fortsatte, og hvor Nigel Atkins overrakte en del effekter til Holbæk Museum, og hvor han fik lejlighed til at se, hvad museet har af effekter fra besættelsen. Det drejer sig blandt andet om et dæk fra Halifax-flyet fra marken ved Bonderup.

Museet har blandt andet fået fotografier af Brian Atkins samt Ralph Briggs, Bill Howell, Sydney Smith, Joe Fry, Peter Barter og Nick Anderson, der var med i flyet.

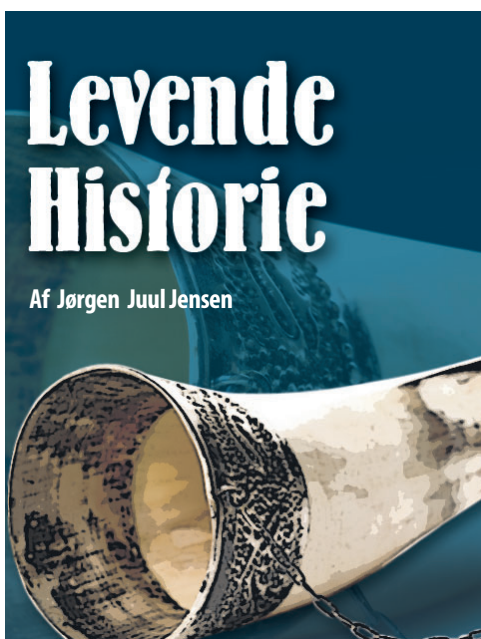
På arkivet i Tølløse

På Holbæk Museum kan man også se effekter fra andre fly-styrt, der skete På Holbæk-egnen under besættelsen.

Også på det lokalhistoriske arkiv i Tølløse kan man finde mere om nødlandingen ved Bonderup. Hændelsen er beskrevet af Inge-Lis Madsen i »2. Verdenskrig og besættelsen på Tølløseegnen«.

Man ved også, hvem der var med i den tyske natjager, der skød RAF-flyet ned. Det var underofficererne Klaus Möller, Aulram og Bordmec samt obergefreiter Kurt Laub.

Med til historien hører, at Nigel Atkins far, Brian Atkins, var med i den gruppe fra Halifax-besætningen, der søgte mod Roskilde. Gruppen blev angivet og kom i tysk krigsfangenskab.

Fly-styrtene ved Holbæk

BESÆTTELSEN: I januar 1943 blev et RAF-fly skudt ned over Tveje-Merløse, i februar 1945 styrtede et RAF-fly mellem Søby og Sdr. Asmindrup og i december '43 et tysk fly ved Fristrup Mølle.

HOLBÆK: Danmark var besat af tyskerne fra den 9. april 1940 til den 5. maj 1945. I den periode forsynede allierede fly med stigende intensitet den danske modstandsbevægelse med våben og sprængstoffer, og de rettede bombeangreb mod tysk materiel og bygninger og anlæg, der var vigtige for besættelsesmagten. I løbet af de fem år forulykkede omkring 300 allierede fly over dansk territorium.

Om bord på de cirka 300 fly var flere end 2.000 mennesker. 1.700 allierede flyvere blev dræbt i dansk luftrum eller ved ned-

styrtning i havet, cirka 200 blev pågrebet af tyskerne eller de danske myndigheder, og knap 100 blev reddet af modstandsbevægelsen og blev - via Sverige - hjulpet til England.

Tre allierede fly styrtede ned tæt ved Holbæk. Ud over Halifaxen, der nødlandede ved Bonderup og som er omtalt andetsteds her på siderne, drejede det sig om et Mosquito-fly, der styrtede ved Tveje-Merløse den 27. januar 1943 og et Halifax-fly, der styrtede mellem Søby og Sdr. Asmindrup i februar 1945.

Også et tysk fly nødlandede på Holbæk-egnen. Det var en maskine, der tilhørte Flugzeug Führer Schule B 34. Mandskabet var på træningsflyvning fra Kastrup, men løb tør for brændstof, og piloten foretog nødlandingen ved Fristrup Mølle ikke langt fra Tølløse.

Flyet blev beskadiget, men ikke mere, end at det kunne transporteres tilbage til Kastrup og repareres.

Besætningen slap uskadt.